

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Läroboksanalys med fokus på utvecklandet av oral och auditiv förmåga

Daniel Forsaeus

”Inriktning/specialisering/LAU370”

Handledare: Ulla Åkerström

Examinator: Katharina Vajta

Rapportnummer: VT08-1274-1

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Läroboksanalys med fokus på utvecklandet av oral och auditiv förmåga

Författare: Daniel Forsaeus

Termin och år: Vårterminen 2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Ulla Åkerström

Examinator: Katharina Vajta

Rapportnummer: VT08-1274-1

Nyckelord: auditivt, italienska, kommunikativ kompetens, läromedel, muntligt

Sammanfattning:

Den kommunikativa kompetensen, som väldigt förenklat innebär förmågan att kunna kommunicera på ett naturligt sätt, är ett nyckelkoncept i dagens kursplaner i moderna språk. Kursplanerna lägger tyngdpunkten på det muntliga, på att kunna samtala och därmed bör oral och auditiv förmåga stå i centrum i undervisningen. Då läroböcker har en stark tendens att styra undervisningen i en viss riktning, har de tre vanligast förekommande läroböckerna som används i italienska steg 1 analyserats. Språksynen i såväl lärarhandledningar som textböcker och övningar granskas. Hur ser de muntliga och auditiva övningarna ut? Stämmer dessa överens med den språksyn som läromedelsförfattarna presenterat? Vad tycker tycker två lärare som använder eller har använt sig av dessa böcker om de berörda läromedlen?

Med hjälp av denna uppsats kommer lärare och blivande lärare i moderna språk förhoppningsvis att reflektera över de läroböcker de använder eller planerar att använda i sin undervisning.

Slutsatsen är att det finns skillnader läroböckerna emellan vad gäller de analyserade övningarnas natur och att de nyare böckerna är bättre anpassade till den nya läroplanen. De nyare läroböckerna vänjer även eleverna vid att själva tänka på målspråket och att uttrycka egna tankar och åsikter, vilket i sig är ett av ämnets mål.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	5
2	Syfte.....	5
3	Bakgrund.....	6
3.2	Kommunikativ kompetens.....	6
3.2.1	Muntlig interaktion.....	8
3.2.2	Auditiv förmåga.....	9
4	Material och metod.....	10
4.1	Definition av läromedel.....	10
4.1.1	Urval av läroböcker.....	10
4.1.2	Genomgång av läroböcker.....	10
5	Generell analys av läroböckerna.....	11
5.1	Primo Corso.....	11
5.1.1	Allmän grundsyn i lärarhandledningen.....	11
5.1.2	Övningar i lärarhandledningen.....	12
5.1.3	Prov.....	13
5.1.4	Övningar i textboken.....	13
5.2	Adesso 1.....	13
5.2.1	Allmän grundsyn i lärarhandledningen.....	14
5.2.2	Övningar i lärarhandledningen.....	15
5.2.3	Prov.....	15
5.2.4	Övningar i textboken.....	15
5.3	Prego 1.....	16
5.3.1	Allmän grundsyn i lärarhandledningen.....	16

5.3.2	Övningar i lärarhandledningen.....	17
5.3.3	Prov.....	17
5.3.4	Övningar i textboken.....	17
6	Kapitelanalys.....	18
6.1	Tid.....	18
6.1.1	Primo Corso.....	19
6.1.2	Adesso 1.....	19
6.1.3	Prego 1.....	19
6.2	Beställning på bar/café/restaurang.....	20
6.2.1	Primo Corso.....	20
6.2.2	Adesso 1.....	20
6.2.3	Prego 1.....	21
7	Analyssammanfattning.....	21
8	Läraryntervjuer.....	22
8.1	Primo Corso och Adesso 1.....	22
8.2	Prego 1.....	23
9	Diskussion.....	25
9.1	Kommunikation i relation till den kommunikativa kompetensen.....	25
9.2	Metoddiskussion.....	26
9.3	Fortsatt forskning.....	26
10	Slutsats.....	26
Bilaga	28
Referenser	29

1 Inledning

Undervisningen i främmande språk har i Europa i princip alltid haft samma utformning; att eleverna skulle skriva utan grammatiska fel och kunna läsa texter av varierande slag på målspråket, det talade språket skulle följa därefter. I detta arbetssätt stod grammatiken i fokus inte bara på grund av att det ansågs vara det bästa redskapet för att lära sig främmande språk, utan även för att det tillskrevs ett värde i sig. Grammatiska övningar ansågs vara en typ av hjärngympa och detta skulle även gynna inläringen i andra ämnen. Sammanfattningsvis kan man säga att undervisningen var mycket teoretiskt upplagd.

Från andra världskriget och framåt ändras denna syn på språkinläring och gradvis började förmågan att muntligt kunna kommunicera med folk som talade målspråket komma allt mer i fokus. I vissa länder gick denna utveckling snabbare än i andra. I Europa har EU och Europarådet accelererat denna process via projektet med de olika tröskelnivåerna för främmande kallat *The Threshold Level*. Här var målet att försöka överbrygga språkbarriärerna som fanns, och fortfarande finns, på kontinenten. I detta projekt ges muntliga och auditiva färdigheter större utrymme än vad de hade förr. (Ferm & Malmberg 2001:16-17)

Att kunna göra sig förstådd och hålla igång ett samtal har idag blivit det primära målet för undervisningen i främmande språk. Som en effekt av *The Threshold Level* lägger de svenska styrdokumenterna för moderna språk på 2000-talet stor vikt vid att kunna kommunicera på målspråket. Lite förenklat innebär att den teoretiska delen av språket får stå tillbaka för den mer praktiska delen; språkets funktion, att kunna använda i det verkliga livet, har blivit viktigare än dess form, det vill säga att det är grammatiskt och stilistiskt korrekt i varje liten detalj. Detta innebär att muntliga och auditiva färdigheter står i centrum.

För att uppnå målen brukar de allra flesta språklärare använda sig av en lärobok som medvetet eller omedvetet styr undervisningen. Detta innebär naturligtvis att lärobokens innehåll påverkar elevens möjligheter att uppnå kursmålen. Läroboken är med andra ord väldigt viktig, inte bara för lärarna utan även för eleverna; Är bokens upplägg, texter och uppgifter kommunikativt inriktade så är chansen stor att även lektionerna och elevernas förhållande till språket blir det.

Jag har valt att inrikta mig på de muntliga och auditiva delarna av språkundervisningen, då dessa två är de mest kommunikativa momenten i och med att det oftast finns två eller flera personer inblandade i en mer direkt form av kommunikation, det vill säga ett samtal. Att läsa och att skriva är givetvis också kommunikation, men den skiljer sig dock markant från samtal.

Som lärare ska man vara medveten om att äldre läromedel kan vara ett problem eftersom de av naturliga skäl inte är helt anpassade till nyare kursplaner. Då man är skyldig att se till att eleverna får bästa möjliga förutsättningar för att uppnå kursmålen så känns det viktigt att man som lärare är medveten om vilket läromedel man använder sig av och hur detta påverkar elevernas chanser att klara kursen.

I denna uppsats ämnar jag undersöka hur de muntliga och auditiva uppgifterna och övningarna ser ut i ett antal läroböcker i italienska och se hur lämpade de är för att hjälpa eleverna att uppnå målen i kursplanerna och om de utvecklar elevernas kommunikativa färdigheter.

2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att få en bild av hur de muntliga och auditiva delarna i den kommunikativa kompetensen behandlas i de nyaste läroböckerna för italienska som finns i Sverige idag (läsåret 2007/2008) och i förlängningen höja medvetenheten om läromodellens roll i undervisningen. För att uppnå detta syfte kommer jag att gå igenom och besvara följande frågor:

- Vilken syn har läromedelsförfattarna på kommunikation och hur framgår denna i läroboken?
- Hur är de auditiva och muntliga uppgifterna utformade för att träna den lingvistiska förmågan eller den kommunikativa färdigheten/kompetensen?
- Vilken typ av uppgift bland de muntliga och de auditiva är dominerande och i så fall varför?
- Hur väl anpassade är läromedlen till målen i de olika kursplanerna?

3 Bakgrund

I denna del av uppsatsen kommer jag att ta upp och förklara begreppet kommunikativ kompetens, definiera vad en god muntlig auditiv och muntlig uppgift är utifrån boken *Språkdiraktik* av Ulrika Tornberg samt titta på kommunikation och kommunikativ kompetens i dagens kursplaner. I och med att dagens kursplaner behandlas, känns det relevant med en historisk överblick av språkundervisning och styrdokument till den samma.

I Europa har språkundervisningen historiskt sett dominerats av dess inriktning på form. Latinstudier utgjorde idealet, med stort fokus på grammatisk korrekthet. Denna syn på språkinläring kom även att gälla andra språk och även om det funnits "s k aktivister som velat ge språkundervisningen en mer praktisk inriktning" (Ferm & Malmberg 2001:17), så har formalisterna ständigt återtagit ledarpositionen. Denna dominans beror sannolikt på att grammatik- och översättningsövningar inte bara ansågs användbara senare i livet när man eventuellt skulle få använda språket i en verklig situation utan sågs även som hjärngympa som även stärkte inläringen i andra ämnen. En annan anledning var att internationella kontakter var ganska sällsynta och därmed var förmågan att kunna samtala på målspråket inte så viktig.

De internationella kontakterna blev allt fler och allt viktigare efter andra världskrigets slut och därmed började språksynen i Europa skifta fokus från form till funktion. I *Läroplanen för gymnasieskolan 1970*, förkortad Lgy 70, kan man exempelvis läsa att det som i flera hundra år utgjort basen för språkinläring, grammatiken, är "funktionell" och att "de grammatiska kunskaperna ska ställas i den praktiska språkfärdighetens tjänst" (Lgy 70. 3- och 4-åriga linjer, Supplement II, s. 267). Detta synsätt har utvecklats sedan dess och i dagens kursplaner för språk är ledmotivet kommunikation. I teorin ska den svenska skolan ha lämnat den forminriktade språkundervisningen bakom sig och eleverna ska idag ska huvudsakligen skaffa sig och utveckla två förmågor genom sina språkstudier; interkulturell förståelse och det som står i fokus i denna uppsats, nämligen kommunikativ kompetens.

3.2 Kommunikativ kompetens

Termen kommunikativ kompetens används flitigt i styrdokumentet och har blivit något av ett modeord hos läromedelsförfattare och språkdiraktiker. Den förste som över huvud taget använde sig av begreppet *competence* inom språkforskning var språkvetaren Noam Chomsky, på 1960-talet. I relation till *competence* som är "den infödde talarens intuitiva förmåga att förstå och formulera grammatiskt korrekta satser" (Tornberg 1998:40) står *performance* som är "talarens användning av språket i konkreta situationer" (Tornberg 1998:40). Dessa två kan sägas vara förfäderna till dagens kommunikativa kompetens, med den skillnaden att Chomskys *competence* enbart innefattar infödda talare, det vill säga hans begrepp gällde inte inläring av främmande språk. En annan till synes liten detalj var att kontexten, sammanhanget, hade ingen eller väldigt liten vikt för talaren. Yttrandena var enligt Chomsky helt oberoende av tid, rum och vilka som ingår i samtalet. Han ansåg att en talare talade på samma sätt med en kung som med ett syskon.

Detta protesterade den amerikanske sociolingvisten Dell Hymes mot. Hymes ansåg att språket och språklig förmåga bestod av mer än grammatiska regler utan även av socialt betingade regler för

användning av språket. Kompetensspektrumet utökades med tre faktorer:

- kunskapen att veta huruvida ett uttryck är *feasible*, det vill säga möjligt även om det skulle råka vara korrekt rent grammatiskt.
- kunskapen att kunna avgöra om det man vill yttra är *appropriate*, det vill säga passande i den sociala situation man befinner sig i.
- kunskapen att veta om ett yttrande är *accepted usage*, det vill säga om det faktiskt används.

Kompetenstermen förfinades på 1970-talet av socialfilosofen Jürgen Habermas. Han kopplade förmågan att använda de korrekta satserna till det samhälle man verkar i. Den kommunikativa kompetensen skulle ge individen makt att "förändra maktstrukturerna i demokratisk riktning" (Tornberg 1998:40). Med språket skulle man bli medveten om de olika maktstrukturer som finns runt om en och på så sätt kunna frigöra och förverkliga sig själv.

Dessa tre pionjärer inom definierandet av språklig förmåga talade enbart om den inföddes kompetens och hade inte inlärning av främmande språk i tankarna. Att vi idag talar om kommunikativ kompetens inom språkundervisning i främmande språk har vi Europarådet att tacka för. Denna europeiska samarbetsorganisation som funnits i mer än ett halvsekel, fungerar som ett slags diskussionsforum för frågor och ärenden av gemensamt intresse inom den europeiska samarbetsfären och i avdelningen Education and Culture har det sedan länge arbetats med projekt som ska förbättra förståelse och samarbete i Europa och däribland startades flera projekt för att förbättra undervisningen i främmande språk.

Inom dessa projekt var David Wilkins aktiv och han menade att undervisningen skulle vara "funktionell och kommunikativ" (Tornberg 1998:17). Hans tankar utgjorde grunden för Joe Sheils bok *Communication in the modern languages classroom* och i denna hittar vi den definition av den kommunikativa kompetensen som idag är den allmänt accepterade. Den kommunikativa kompetensen utgjordes av sex kompetenser:

- lingvistisk kompetens (enligt Chomsky)
- sociolingvistisk kompetens (enligt Hymes)
- diskurskompetens (som här avser förmågan att uppfatta och skapa sammanhang i de separata yttranden som ingår i meningsfulla, kommunikativa mönster)
- strategisk kompetens (som här avser förmågan att använda strategier som kompensation när språkförmågan inte räcker till)
- sociokulturell kompetens (som avser förtrogenhet med målspråkets sociokulturella kontext)
- social kompetens (som innebär beredskap och självförtroende att samverka med andra)

(Tornberg 1998:41-42)

Denna syn på kommunikativ kompetens genomsyrar kursplanerna i moderna språk, som säger att "utbildningen i moderna språk syftar till att utveckla en allsidig *kommunikativ* förmåga".

([Skolverket 1](#)) Den kommunikativa kompetensen står med andra ord i centrum och under rubriken *ämnets karaktär och uppbyggnad* så står det att

de olika kompetenser som ingår i en allsidig och kommunikativ förmåga har sin motsvarighet i ämnet Till dessa hör förmåga att behärska språkets form dvs.

vokabulär, fraseologi, uttal, stavning och grammatik. I ämnet utvecklas även kompetensen att bilda språkligt sammanhängande helheter vilka efter hand i fråga om innehåll och form allt bättre anpassas till situation och mottagare. När de egna språkkunskaperna inte räcker till behöver eleven kompensera detta genom att använda strategier som omformuleringar, synonymer, frågor och kroppsspråk. Förmågan att reflektera över likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och kulturer i länder där språket talas måste utvecklas hela tiden och leder på sikt till förståelse för olika kulturer och interkulturell kompetens. En ytterligare kompetens är medvetenhet om hur språkinläring går till.

Här kan man tydligt se hur Chomskys lingvistiska kompetens innefattas, såväl som Hymes teorier om sociolingvistisk kompetens där kontext och mottagare är avgörande för ett yttrande. Att reflektera över den eller de kulturer som finns där målspråket talas samt de olika strategier man använder sig för att kommunicera när man ens språkliga förmåga är direkt inspirerade av Sheils kompetenser.

Förmågan att kunna samarbeta med andra, det som Sheils definierar som social kompetens nämns inte i denna del av kursplanen, utan återfinns under rubriken *mål att sträva mot*. Här man kan utläsa att skolan skall i sin undervisning i moderna sträva efter att eleven:

- ”utvecklar sin förmåga att tala välstrukturerat och med anpassning till ämne och situation”,
- ”utvecklar sin förmåga att aktivt delta i samtal, diskussioner och förhandlingar och på ett nyanserat sätt uttrycka egna åsikter och bemöta andras”,
- ”utvecklar sin förmåga att kommunicera och interagera på språket i skiftande sammanhang kring varierande frågor och i olika situationer,”
([Skolverket 1](#))

Även ur ett mer kortsiktigt perspektiv, det vill säga målen som eleverna ska ha uppnått efter avslutad kurs, i detta fall steg 1, så kan man se att Sheils kommunikativa kompetens är ledstjärnan; sju av de åtta målen går att koppla till den kommunikativa förmågan. Det åttonde handlar om elevens förmåga att reflektera över den egna inläringen.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att undervisningen i moderna språk ska vara funktionell och att eleverna ska formas efter denna princip redan på nybörjarstadiet. Att kunna förstå och göra sig förstådd är det viktigaste, i varje fall på de lägre stegen. Detta betyder att muntliga och auditiva uppgifter bör få stort utrymme i undervisningen och därmed har jag valt att behandla just dessa två typer av övningar i min läroboksanalys. Jag kommer att presentera min definition av vad som är en passande muntlig och auditiv uppgift i relation till kursplanen och titta på de olika uppgiftstyper som finns inom dessa två kategorier. Utöver detta kommer jag att analysera lärarhandledningen med tillhörande uppgifter för att se vilken språksyn läromedelsförfattarna har och om den märks av i boken och om den är förenlig med kursplanerna.

3.2.1 Muntlig interaktion

Många språklärare och lärarstudenter upplever att den kanske svåraste delen i undervisning i moderna språk är att få eleverna att interagera på målspråket. Med muntlig interaktion menar jag ett samtal mellan två eller fler personer där de själva måste helt eller till viss del skapa samtalet. Exempel på detta är uppgifter där elever får en dialog på svenska och ska utföra den på målspråket eller övningar där en elev ska berätta om sig själv och andra tillåts komma med frågor. Att läsa upp en färdig dialog på

målspråket eller bara byta ut ett ord eller två räknas inte som en interaktiv övning, eftersom det inte skapas tillräckligt mycket språk från elevens sida. Inte heller när man läser upp ett anförande utan att någon tillåts avbryta och ställa frågor, då det inte räknas som ett samtal då det i detta fall handlar om envägskommunikation. I de lägre stegen är det naturligtvis inte så lätt alla gånger för eleverna att föra ett längre samtal med varandra då deras vokabulär är ganska liten och man behärskar kanske bara ett tempus hjälpligt. Dock talar kursplanerna sitt tydliga språk och då får man göra avkall på formen och titta på funktionen.

De muntliga övningarna kommer alltså att analyseras utifrån två kriterier:

- Det ska vara ett muntligt samtal mellan två eller flera personer,
- eleverna måste till viss del skapa språket eller dialogen själva

3.2.2 Auditiv förmåga

Hörövningar har historiskt sett fått förhållandevis lite utrymme i språkundervisningen. På 1960-talet infördes hörförståelse som ett inslag i de första standardproven (Malmberg 2001:104) Det är först på 1990-talet som forskare visade ett nämnvärt intresse för det auditiva vilket gör att kunskapen om processen hur hörförståelse går till är relativt begränsad. Dock kan man utan att sticka ut hakan påstå att förmågan att lyssna och kunna förstå vad som sägs i samtal är lika viktig som förmågan att kunna yttra något. Detta innebär att alla hörövningar är av godo men läraren bör alltid kontrollera att eleverna förstått och då måste de få en chans att visa att de uppfattat vad som sades. På nybörjarstadiet i moderna språk består oftast hörövningar av att fylla i ett ord som fattas eller uppfatta siffror. Dessa uppgifter hjälper till att öva upp den lingvistiska kompetensen, men gör inte speciellt mycket för de andra delarna av den kommunikativa kompetensen som till exempel diskurskompetens eller sociolingvistisk kompetens. En övning som tränar de andra delarna är när eleverna får lyssna på ett samtal och svara på frågor där om vad de pratade om eller vad samtalet handlade om. Att bara lyssna efter en bestämd sak som ett ord eller en siffra utvecklar inte den kommunikativa kompetensen nämnvärt och räknas därmed inte som en god hörövning i relation till de olika kompetenserna som ingår i den kommunikativa förmågan.

En faktor som gör inspelade hörövningar speciella är det faktum att de till skillnad från ett verkligt samtal inte ger lyssnaren chansen att ställa frågor eller be om upprepningar. Detta är dock inte av ondo då det hjälper eleven att utveckla sin strategiska kompetens och använda sig av andra ledtrådar för att förstå sammanhanget eller vad som frågas efter.

De auditiva övningarna i läroböckerna kommer att analyseras utifrån följande kriterier:

- eleven ska lyssna på någon form av inspelat sammanhängande tal
- eleverna får inte ha hela transkriberingen av texten framför sig vid lyssnandet

4 Material och metod

4.1 Definition av läromedel

Nationalencyklopedins definition av läromedel är ”pedagogiskt hjälpmedel i undervisningen, tidigare närmast synonymt med lärobok”. (NE). Tanken går mycket riktigt till böcker och tittar man tillbaka på hur det var förr så ser man att boken var det klart dominerande läromedlet i undervisningen i teoretiska ämnen. Idag har situationen ändrats och det blir vanligare att undervisningen sköts utan läroböcker i vissa ämnen. Detta gäller dock ej moderna språk där boken fortfarande är en hörnsten i undervisningen. Skillnaden mellan läroböcker idag och för 40 år sedan är att de senaste upplagorna av nya läroböcker har en CD till varje bok. I denna uppsats är begreppen lärobok, textbok eller kort bok synonyma, detta för att variera språket.

4.1.1 Urval av läroböcker

Även om italienska är ett mindre skolspråk än till exempel tyska eller spanska och således har färre studenter som studerar ämnet så har det producerats och produceras fortfarande en hel del läroböcker för italienska. Urvalet är således relativt stort och alla läroböcker som används vid italienskundervisning i italienska idag (läsåret 2007-2008) kan därmed inte inkluderas i ett arbete av denna storlek.

För att få reda på vilka läroböcker som överhuvudtaget som används i italienska under ovannämnda period så vände jag mig till ett antal lärare i italienska i Göteborgsregionen. Även min handledare gav mig information och tips för att hitta både lärare och läroböcker. Svaren var entydiga; de tre böcker som dominerar just nu är Adesso 1, Prego 1, samt Primo Corso. Därför har jag valt att analysera just dessa böcker.

4.1.2 Genomgång av läroböcker

Ovannämnda läroböcker i italienska har vissa likheter som inte behöver upprepas. Framförallt i steg 1 återfinns samma mönster när det gäller det muntliga: Genomgång av det italienska alfabetet, övningar hur olika bokstavskombinationer uttalas och skrivs (stavningen och uttalet överensstämmer väldigt väl med varandra på italienska).

Muntliga övningar är i början oftast i dialogform där man presenterar sig själv. Lite senare i boken går dialogerna ut på att man beställer på restaurang eller frågar om vägen.

Genomgången av läroböckerna går i kronologisk ordning så de äldsta böckerna kommer först.

De läroböcker som inkluderats redovisas enligt följande modell:

1. En kort sammanfattning av bokens upplägg. Här följer en kort beskrivning av bokens upplägg såsom antal kapitel, vad som behandlas och andra saker av intresse.
2. Språksyn i lärarhandledningen. I lärarhandledningen så kommer jag att sammanfatta den allmänna språksynen som författarna anser att boken har och vilken roll muntliga och auditiva moment har enligt författarna.
3. Övningar i lärarhandledningen. En genomgång av de muntliga och auditiva övningar som finns i lärarhandledningen
4. Övningar i läroboken. En genomgång av de muntliga och auditiva övningar som finns i

läroboken.

Efter analyserna av böckerna individuellt kommer jag att jämföra de tre böckernas muntliga och auditiva övningar i två kapitel som på något sätt är jämförbara till exempel när eleverna lär sig att fråga om vägbeskrivningar. På detta sätt kan man se hur böckerna står sig mot varandra och vilken som synes bäst lämpad för att utveckla den kommunikativa kompetensen för att hjälpa eleverna att uppnå kursmålen.

Som oerfaren lärare så ansåg jag det nödvändigt att prata med erfarna lärare som har använt, och fortfarande använder, läroböckerna i fråga. För att få med deras perspektiv har jag intervjuat dessa lärare och inkluderat deras tankar efter bokanalyserna. Frågorna (se bilaga) som jag ställt är kopplade till den kommunikativa kompetensen och respektive boks muntliga och auditiva delar.

5 Generell analys av läroböckerna

5.1 Primo Corso

Primo Corso utkom för första gången 1998 på Folkuniversitetets förlag och är skriven av Donatella Prete och Pierangelo Sassola. Primo Corso är ett läromedelspaket som innehåller en textbok med övningar, en CD/kassett med dialoger, vissa texter, hör- och uttalsövningar. Till detta finns extramaterial i form av ett häfte kallat "Esercizi casa" (hemuppgifter), skrivet av Cecilia Sjöqvist som består skriftliga grammatikövningar, "Esercizi scuola" (skol/klassrumsuppgifter) som innehåller extraövningar av olika slag till varje kapitel, samt en CD-rom med kompletterande övningar för att öka vokabulären, träna grammatiken och förbättra uttalet.

Textboken är indelad i 14 kapitel och varje kapitel är ungefär 10 sidor långt. Bilderna och teckningarna är anknutna till kapitlets tema. Efter sista kapitlet följer en svensk-italiensk och en italiensk-svensk ordlista och sedan en minigrammatik. På baksidan av boken finns en kortare beskrivning av vad eleverna uppnår genom att använda sig av boken. Här står det att "tonvikten ligger på den kommunikativa kompetensen" (Prete & Sassola 1998:230). Vad den kommunikativa kompetensen är för något specificeras inte, men man kan utläsa att "främst tränas förmågan att uttrycka sig i tal i vardaglig italienska" (Prete & Sassola 1998:230).

5.1.1 Allmän grundsyn i lärarhandledningen

Lärarhandledningen till Primo Corso är inte som andra lärarhandledningar med tips och instruktioner till varje sida i textboken, utan den laddas ner från förlagets hemsida och är bara 18 sidor lång, kopieringsunderlag inkluderat. I lärarhandledningen nämns varken specifika mål för boken eller styrdokument som kursplaner, men på sidan två hittar man en kort introduktion av textbokens upplägg. Det som står är i princip en förkortad version av textbokens förord. Fokus ligger med andra ord på ordförrådet och hur man ska jobba med detta. Tipsen man får här är av mer allmän karaktär.

Under rubriken "Några exempel på hur man kan arbeta med boken" förklarar författarna hur man kan använda sig av muntliga övningar såsom dialoger för att tidigt upptäcka fel och eliminera dessa hos eleverna. Ett tips som ges har dock en mer kommunikativ prägel. Läraren ska ta en dialog, kopiera den och dela den i repliker. Sedan delar man ut dessa bitar och eleverna får i grupp eller par rekonstruera den. Eleverna ska sedan "spela upp olika versioner av dialogen" (Prete & Sassola 1999:3). Hur eleverna ska kunna spela upp olika versioner av dialogen framgår ej. Efter att eleverna arbetat med dialogerna på detta vis kan man som lärare ställa frågor av typen "vero o falso" (sant eller falskt) för att kontrollera att eleverna förstått innehållet i dialogen. Dessa frågor lämpar sig även som träning av hörförståelse. Ett annat tips för träning av muntlig förmåga är att spela rollspel som man finner exempel på i kopieringsunderlaget. Här är "det inte meningen att man ska kunna texten utantill utan att man ska lära sig förstå och improvisera om ett förutbestämt ämne" (Prete & Sassola 1999:4). Slutligen uppmanas läraren att använda sig av övningar av typen

”beskriva bilden” och att använda sig utav bilderna i boken för att ”träna på att beskriva” (Prete & Sassola 1999:4). Dessa två tips tyder på viss vilja att få eleverna att utveckla den strategiska kompetensen och att uppnå kursmålet ”att kunna delta i enkla samtal om vardagliga och välbekanta ämnen” (Skolverket 2).

Tipsen för det auditiva är bara att lyssna på kassetbandet/CD:n för uttalets skull och lyssnandet ska oftast ske med öppen bok. För att ytterligare förbättra uttalet kan eleverna lyssna på de olika övningarna som finns i datorprogrammet Linguascope. Trots att man lyssnar så är ingen kommunikation aktuell då man bara ska upprepa ljud och ord.

Dessa allmänna tips följs av ett avsnitt kallat ”Tips till elever för att öva ytterligare med boken och cd-romskivan”. Dessa två råd ska delas ut till klassen så tidigt som möjligt för att eleverna ska känna till dem. Tips nummer ett är att eleverna, efter att man i helklass gått igenom en text eller en dialog, ska i par göra egna dialoger och läraren ska kontrollera dessa och tips nummer två går ut på att eleverna ska rekonstruera dialogen på samma sätt som ovan fast i mindre skala.

Lärohandledningen avslutas med kopieringsunderlaget som består mest av skriftliga övningar. Den enda muntliga kommunikativa övningen i denna del av lärohandledningen är ett antal ord som ska delas ut bland eleverna där de ska beskriva sitt ord utan att säga det rakt ut. Denna typ av övningar är bra då det krävs att eleverna talar och samtalet går aldrig att förutse. Här övas många typer av kompetenser.

Hörförståelsen är i princip helt förbisedd i lärohandledningen. De råd man hittar handlar bara om hur man kan använda hörövningarna för att förbättra sitt uttal och inget sägs om de auditiva övningarnas roll i samtal och kommunikation.

5.1.2 Övningar i lärohandledningen

Eftersom lärohandledningen skiljer sig från de andra två läromedlens har jag valt att inkludera uppgifterna i Esercizi Scuola då de i mångt och mycket liknar de uppgifter man hittar i de andra läroböckernas lärohandledningar. Esercizi Scuola är uppdelade i 14 kapitel precis som textboken, och uppgifterna har med kapitlets tema att göra. På Esercizi Scuolas inledande två sidor finns förklaringar på hur man ska läsa instruktionerna till övningsuppgifterna. Det exempel som författaren tagit för muntliga övningar är de så kallade viktialogerna, där eleverna får likadana papper med repliker som ska översättas till svenska. Eleverna ska i par översätta repliker i en dialog och elev A har den korrekta översättningen till elev B:s repliker och vice versa. I teorin låter detta som en bra övning, men det finns en risk dels att eleverna låser sig vid facit och tror att man enbart kan uttrycka saker på ett sätt och mycket riktigt visar det sig att det inte ges något utrymme för varianter av replikerna. En bättre variant hade varit att det stod förslagsvis ”hälsa på din kamrat” istället för ”hej”. Som ett allmänt tips till de muntliga uppgifterna i Esercizi Scuola uppmanas man som lärare att ”nivågruppera eleverna, eftersom annars lätt blir tråkigt för de mindre duktiga eleverna och alltför svårt för de duktiga” (Prete & Sassola 1999:8). Vad som menas med ”duktiga” specificeras aldrig. Prat om att nivågruppera är kontroversiellt men vad som skulle kunna hända om man bara samtalar med folk på samma nivå som en själv är att man inte vänjer sig vid att hamna i situationer där kommunikationen stöter på svårigheter. I alla språk, även sitt eget, måste man lära sig att kunna gå runt problem på något sätt. Med andra ord så finns det en risk att eleverna inte får träna den strategiska kompetensen som är en viktig del av den kommunikativa kompetensen om man följer detta råd.

Utöver dessa viktialogerna finns det muntliga uppgifter av mer fri karaktär och varje kapitel i Esercizi Scuola innehåller i snitt två övningar av detta slag. Exempel på dessa är bildbeskrivning eller att hitta på en berättelse utifrån en bildserie. Dessa uppgifter är bra, då de tränar flera kompetenser som den strategiska och den diskursiva, för att nämna två.

Hörförståelsen får inte lika mycket utrymme som det muntliga i fråga om tips och övningar. Tipsen säger att läraren (som är den som läser upp texten) skriver upp ett par frågor på tavlan och kan sedan visa texten som lästs upp på overhead vid genomgången. Alla hörövningar, som av

naturliga skäl skall göras i helklass, är uppdelade i tre typer:

1. Övningar där eleven ska svara på frågor. Instruktionerna och frågorna är på svenska.
2. Övningar där eleven ska fylla i ett ord eller en siffra som saknas.
3. Bingo. Läraren ropar ut klockslag, adjektiv, substantiv etc. och eleverna ska fylla i sina individuella brickor för att försöka få bingo.

I snitt finns det två hörövningar (en av sort 1 eller 2 och en av sort 3) per kapitel och till skillnad från textboken så finns det hörövningar där man ska förstå helheten istället för ett enskilt ord vilket bör ses som positivt.

5.1.3 Prov

Det finns inga prov eller test i varken lärarhandledning eller *Esercizi Scuola* utan dessa finns i textbokens sista del. Proven eller elevtest som de kallas testas bara ordförråd och grammatik och är således inte intressanta för denna uppsats. Det är anmärkningsvärt att inga hörövningar inkluderats.

5.1.4 Övningar i textboken

De fyra första kapitlen i textboken innehåller endast två uppgifter som är uttalat muntliga (uttalsövningar räknas som sagt ej). Skriftliga uppgifter som till exempel "svara på frågorna" skulle kunna användas muntligt men de är av naturliga skäl inte interaktiva. Det är först i mitten av boken man hittar muntliga uppgifter med flera olika svar och det gör eleverna genom att guida runt varandra i en liten stad och beskriva var olika affärer ligger och man tar sig dit utifrån en karta. Det finns två uppgifter till av samma fria slag i boken men totalt sett är det väldigt få muntliga övningar med fokus på kommunikation. De muntliga övningarna tränar med andra ord den lingvistiska kompetensen men inte så mycket mer.

Hörövningarna, som i snitt är två per kapitel, markeras med en liten kassett och till och med kapitel fyra är de utslutande till för att träna uttalet. Jag har kategoriserat bokens hörövningar på följande sätt:

- Lyssna och sedan svarar eleverna på frågor skriva på svenska på det de lyssnat på
- Lyssna och fylla i utelämnade ord eller siffror
- Lyssna och ange om ett antal påståenden skrivna på italienska är sanna eller falska

Efter detta kapitel dyker det upp lite typ 3-övningar (det vill säga lyssna och sedan välja alternativ) och något kapitel senare stöter man på typ 2-övningar (fylla i ord som saknas) och denna typ blir sedermera dominerande i bokens sista kapitel. Vad som är signifikativt för boken när det gäller hörövningar är att eleverna alltid har öppen bok och ska anteckna något under hörövningens gång och att det inte finns några hörövningarna där man ska lyssna på ett samtal eller en text och efteråt svara på frågor. Den generella bilden av hörförståelse är med andra ord att jämfört med de andra böckerna finns det fler hörövningar per sida men de är av annorlunda kvalitet det då eleven sällan får lyssna till helheten utan lyssnar bara efter specifika saker och kan strunta i resten.

Språksynen som presenterades i förordet stämmer bra överens med bokens innehåll. Fokus ligger på inläringen av ord och fraser, men tyvärr läggs väldigt lite tid på att faktiskt använda dessa ord och fraser muntligt i en naturlig och fri kommunikation. Vill man åstadkomma en mer kommunikativ undervisning med hjälp av detta läromedel bör man använda sig av *Esercizi Scuola*.

5.2 Adesso 1

Adesso 1 är skriven av Marta Gallicchio-Bornebusch och Kerstin B. Rydén. *Adesso 1* kom ut för första gången 2002 och gavs ut av Liber. Paketet består av en lärarhandledning, en textbok innehållande övningsuppgifter av varierande slag, elevfacit till uppgifterna, en elev-CD som innehåller bokens texter samt en lärar-CD i vilken alla hörövningar, uttalsövningar, sånger och ramsor finns.

Författarna har delat in läroboken i tio lezioni (lektioner) och varje lezione är mellan 15 och 20

sidor långt och innehåller texter och övningsuppgifter av olika slag såsom auditiva, muntliga och grammatiska. I varje kapitel finner man många bilder (både ritade och vanliga fotografier) på varje sida med anknytning till kapitlets tema. Efter dessa tio kapitel så följer en minigrammatik samt italiensk-svenska och svensk-italienska ordlistor.

5.2.1 Allmän grundsyn i lärarhandledningen

Adessos författare presenterar läromedlets uppbyggnad och grundtankar på lärarhandledningens fjärde sida. Författarna säger att "boken är en allt-i-ett-bok" där texter, dialoger, övningar och grammatikövningar varvas (Rydén & Gallicchio 2003:4). Tittar man på vad som sägs om det muntliga så står det att "varje kapitel innehåller många dialoger för träning av aktiv muntlig kommunikation" (Rydén & Gallicchio 2003:4). Vad som menas med aktiv kommunikation definieras inte men man kan anta att författarna syftar på det mål i moderna språk som säger att "undervisningen i moderna språk skall sträva efter att eleven utvecklar sin förmåga att aktivt delta i samtal, diskussioner och förhandlingar och på ett nyanserat sätt uttrycka egna åsikter och bemöta andras" (Skolverket 2). Angående träningen av den muntliga kommunikationen så säger författarna att "övningarna är oftast avsedda att göras i par eller grupp och går från styrd träning till uppgifter av friare, kreativ karaktär". (Rydén & Gallicchio 2003:4). Antagligen innebär kreativ karaktär att eleven själv ska komma på vad den vill säga och inte bara tvingas säga något som egentligen är någon annans ord.

Synen på det auditiva nämns i samband med bokens skivor. Lärarens två skivor innehåller inspelningar av samtliga texter, hörövningar och sånger som finns i boken. Texterna till hörövningarna hittar man i lärarhandledningen men då Liber inte har rättigheterna att trycka sångtexterna har dessa texter uteslutits ur lärarhandledningen. Elev-CD:n innehåller bokens texter och tanken är här att "eleven ska lyssna på texterna i lugn och ro hemma" (Rydén & Gallicchio 2003:4). Som lärare uppmanas man även att poängtera för eleverna att de ska lyssna på texterna hemma för att förbättra uttal och melodi.

I slutet på sidan fyra får vi veta att lärarhandledningen ger målbeskrivningar för vart och ett av bokens tio kapitel. Efter denna sida följer cirka 60 sidor med tips för hur varje sida i läroboken kan gås igenom och användas på lektionstid. Därefter följer två sidor med tips för ordinlärning och efter detta texterna till hörövningarna samt kopieringsunderlag för grammatikövningar och ett litet antal stenciler för muntliga övningar. Lärarhandledningen avslutas med ett test till varje prov samt facit till kopieringsunderlagen och testen. Alla dessa delar, samt läroboken, visar mer eller mindre rent praktisk vilken språksyn som läroboken förmedlar och om denna överensstämmer med det som sades i början på lärarhandledningen. Därför är det av största intresse att titta igenom dessa delar av lärarhandledningen med ett mer kritiskt öga.

Under rubriken lektionstips hittar läraren praktiska råd för hur man kan använda sig av lärobokens uppgifter. Lektionstipsen är indelade kapitelvis och i början på varje kapitel finns det en uppställning i punktform på det som eleverna förväntas uppnå efter kapitlets avslutande. Målen är uppdelade i tre kategorier:

- praktiska språkkunskaper som att till exempel kunna boka ett hotellrum eller fråga vad klockan är.
- grammatik som exempelvis regelbundna verb i presens eller possessiva pronomen.
- realia vilket innebär information om en region eller en känd italienare.

De praktiska språkkunskaperna tränas i det muntliga och auditiva och tipsen man får till bokens dialogövningar ser genomgående ganska lika ut i lärarhandledningen. I de flesta fall ska eleverna i par eller smågrupper på 2-4 personer jobba fram samtalet och spela upp det för klassen eller byta ut delar av ett samtal exempelvis i dialoger där man ska köpa eller beställa något. Tipsen till dessa övningar uppmanar till friare varianter av dialogövningarna allt eftersom man kommer längre i boken.

Tipsen till hörövningarna ser ungefär lika dana ut genom hela lärarhandledningen; läraren uppmanas att gå igenom nya ord innan man lyssnar på skivan och efteråt ska man rätta gemensamt i klassen. I vissa andra fall ska eleverna lyssna med öppen bok på texter som finns i boken. Varför de ska göra detta sägs inte men denna typ av övningar är bra om det är tänkt att eleverna ska spela upp en liknande dialog senare. Att få höra uttalet, melodin och vokabulären är bra för att kunna göra en så verklighetstrogen dialog som möjlig.

5.2.2 Övningar i lärarhandledningen

I kopieringsunderlaget finns det mest grammatikövningar, men det finns även muntliga uppgifter. Bland dessa finns det tre stycken som är lite friare och dessa tre övningar visar prov på de mer kreativa muntliga uppgifter som författarna talar om tidigt i lärarhandledningen. Ett exempel på detta är en övning där man med hjälp av en klocka ska prata om vad man gjort. Till denna uppgift får eleverna en lista med olika verb som kan användas. Listan kan ses som en hjälp att få samtalet att starta och klockan gör att eleven aldrig har ett på förhand givet svar utan tvingas hela tiden tänka själv och skapa det den vill säga på mer eller mindre egen hand. Det som möjligen saknas är att uppmuntran från lärarhandledningen att uppmana eleverna att hitta nya uttryck för att inte bara låsa sig fast vid de man hittar i uppgiften.

Hörförståelsen nämns bara i förbigående i början och i kopieringsunderlaget finns det bara en hörövning som är av traditionellt slag, det vill säga att eleverna får en text med luckor och ska fylla rätt ord i rätt lucka. Som lärare får man inga allmänna råd hur man ska tackla de auditiva bitarna i undervisningen. Man får dock vissa konkreta tips på hur man ska använda sig av bokens övningar under rubriken *Lektionstips* (se ovan).

Det är värt att nämna att kursplanerna inte nämns över huvud taget i lärarhandledningen. Varför det är på detta vis kan man bara spekulera i, men det skulle kunna ge intrycket att författarna inte har en helt klar idé av vad man vill uppnå med boken. Detta stämmer inte eftersom målen för varje kapitel med enkelhet kan kopplas tillbaka till kursmålen. Att kunna beställa mat på en restaurang är ett bra exempel på hur eleven skall "kunna delta i enkla samtal om vardagliga och välbekanta ämnen" (Skolverket [2](#)).

5.2.3 Prov

Totalt finns tio stycken prov eller test i lärarhandledningen, ett för varje kapitel. Det medföljer inga kommentarer till proven, utan de ska användas som de är. Testen består av grammatik- vokabulär- och skrivövningar. Att det inte finns några muntliga delar till dessa prov är naturligt, då det muntliga bör testas separat, men den totala avsaknaden av hörövningar i proven överraskar då det är ett minst sagt viktig element för att kunna klara av att genomföra ett samtal och även för att eleven ska uppnå andra kursmål så som att kunna förstå det mest väsentliga i tydligt tal i lugnt tempo.

De sista proven innehåller skrivövningar av friare slag. Här ska eleverna till exempel svara på ett brev. Här kan de friare muntliga övningar som man hittar i textboken komma att förbereda en för detta.

5.2.4 Övningar i textboken

Avsaknaden av övningsbok gör att alla övningsuppgifter av alla slag, det vill säga muntliga, skriftliga, grammatiska, läsförståelse och hörförståelse, finns i textboken. De muntliga övningarna är nästan uteslutande i dialogform med få och korta repliker. Fram till och med slutet på kapitel två det vill säga de första 30 sidorna, är dialogerna mycket styrda och inget eller lite utrymme ges till eleverna att själva byta ord eller fraser. Den första längre dialogen dyker upp i slutet på kapitel två. Tendensen med allt längre dialoger med allt större delar som är utbytbara blir tydligare desto längre man kommer i boken och därmed även förhoppningsvis kunskapsmässigt. Naturligtvis är det fortfarande relativt styrt, det är först i slutet man hittar muntliga uppgifter av det mer fria slaget där eleven får prata om sig själv och sitt eget liv. Ett utmärkt exempel på detta är en av de sista

uppgifterna i boken som utgår från ett antal bilder från Italien där eleven från bilderna ska berätta om sin semester, vad han/hon tyckte om, hur vädret var etc. Fram till denna uppgift är det inte så fritt men det får man acceptera som lärare då det handlar om steg ett; det kan vara svårt för eleverna att tala fritt utan en lista med ord eller liknande. Det viktiga är dock att tanken att vänja sig vid att prata allt friare finns där.

I bokens finns det i snitt två hörövningar per kapitel. Dessa är nästan alla placerade i mitten och i slutet av varje kapitel. Det finns tre huvudtyper av hörövningar:

- Lyssna och sedan svara på ett antal frågor skrivna på svenska. Svaren kan vara på svenska eller italienska.
- Lyssna och fylla i utelämnade ord eller siffror
- Lyssna och ange om ett antal påståenden skrivna på italienska är sanna eller falska

Utöver dessa finns det tre övningar som baseras på sånger samt en där man ska följa en vägbeskrivning på en karta.

Uppdelningen mellan dessa tre ganska ojämn. Övningar av typ två är sällsynta och återfinns enbart i de första kapitlen. Övningar av typ tre dominerar helt klart vilket är positivt, eftersom det är mest kommunikativa hörövningar där man inte bara lyssnar efter ett ord eller en siffra som saknas utan måste förstå vad det handlar om för att kunna lösa uppgiften.

5.3 Prego 1

Prego 1 gavs ut första gången 2003 av Bonnier Utbildning och är skriven av Britta Mangili och Serena Prina. Läromedelpaketet består av en textbok med övningsuppgifter samt en CD med de flesta texterna inspelade. Boken består av sex stycken Unità eller kapitel, samt två repetitionskapitel i mitten och slutet av boken. I varje kapitel finns grammatikövningar, hörövningar, muntliga övningar och skrivövningar. Utöver detta innehåller varje kapitel bilder från Italien och den italienska vardagen. Allra längst bak finns en minigrammatik och en ordlista. I innehållsförteckningen står vad som går igenom i varje kapitel när det gäller realia och grammatik samt praktiska kunskaper såsom beställa på café eller tala om var man bor.

De olika övningarna i boken är uppdelade efter vilken förmåga som övas. Hörövningarna går till exempel under benämningen "da ascoltare" (att lyssna på). Texterna, oftast i dialogform har benämningen "da imparare" (att lära sig) och ska övas aktivt.

5.3.1 Allmän grundsyn i lärarhandledningen

På lärarhandledningens första sida presenteras Pregoseriens uppbyggnad och grundsyn kort på italienska. Författarnas tanke har varit att "försöka erbjuda ett levande språk så som det talas i Italien genom att sätta in det i vardagssituationer" (Mangili & Prina 2006:7, *min översättning*).

På de nästkommande sex sidorna utvecklas grundsynen och här förklarar författarna att man valt att ha många dialoger då "talspråket står i centrum. Språket är vardagsitalienska med många idiomatiska uttryck" (Mangili & Prina 2006:8).

När det gäller det auditiva så skriver författarna att varje kapitel innefattar texter av typer da ascoltare bestående av "sånger med anknytning till de olika regionerna för att stimulera intresse och inlärning" (Mangili & Prina 2006:9). Själva övningarna till varje kapitel består av "en eller flera hörövningar i varje kapitel" (Mangili & Prina 2006:9). Elev-CD:n innehåller ljudinspelningar av alla texter, ramsor och uttalsövningar. Denna ses som ett hjälpmedel för både uttal/intonation och hörförståelse. Lärar-CD:n innehåller allt det som elev-CD:n har plus alla hörövningar. Texterna till dessa hörövningar finns i lärarhandledningen.

I lärarhandledningen finns en rubrik med titeln *Hur kan eleverna uppnå kursmålen med hjälp av Prego?* Här står det hur författarna har tänkt att boken ska utnyttjas på bästa sätt för att uppnå de olika kursmålen för steg 1. Eleverna uppnår de muntliga målen tack vare att det finns så många par- och gruppövningar av olika slag i boken. Det auditiva målet ska eleverna uppnå genom att varje

kapitel innehåller ”hörövningar som är knutna till de texter och situationer som presenteras i boken” (Mangili & Prina 2006:10)

Det finns en del i lärarhandledningen som kallas *metodik* och som ger tips om hur man kan använda sig av boken på andra sätt än att bara läsa texterna, göra grammatiken och uppgifterna. Muntliga och auditiva färdigheter nämns inte direkt i denna del, utan är inbakade i de andra delarna, som exempelvis att samtala om bilderna i boken på olika sätt, göra enkla intervjuer med personerna på bilderna eller berätta och ställa frågor om bilderna i boken. Så mycket som möjligt ska givetvis vara på italienska även om den inte är felfri. Författarna råder även läraren att ”uppmåna eleverna att utnyttja elev-CD:n som följer med varje exemplar av Prego” (Mangili & Prina 2006:12).

5.3.2 Övningar i lärarhandledningen

I lärarhandledningen finns det en hel del extrauppgifter till varje kapitel. De muntliga uppgifterna är här kopplade till texterna i boken. Genomgående kan man säga att uppgifterna består av dialoger som är ganska styrda där eleverna ska översätta från svenska till italienska. Dialogerna är relativt förutbestämda och eleverna får sällan säga vad de själva vill utan följer manus, till exempel när de ber om en vägbeskrivning. Ett undantag är dock övningen där en elev är kypare och de andra beställer in saker. Här varierar vad eleverna vill ha, priserna, om varan finns eller är tillfälligt slut. Allt (förutom meny) i denna uppgift står skrivet på svenska, och detta gäller även majoriteten av de muntliga uppgifterna i lärarhandledningen. Detta är klart positivt då det tvingar eleverna att skapa språket själva. En anledning till att uppgifterna är så styrda kan vara att eleverna befinner sig på steg 1-nivå och kanske inte kan uttrycka så mycket på italienska.

Det finns inga extra hörövningar i lärarhandledningen, utan bara texterna till de hörövningar som finns i textboken.

5.3.3 Prov

Längst bak i lärarhandledningen finns tre provförslag och varje prov är på två Unità. Det första provet innehåller två muntliga prov som är små till storleken och består av 2-3 frågor där målet är att man ska presentera sig själv och ställa frågor till andra. Prov nummer två är lite längre och här ska man muntligt presentera någon lite mer utförligt och man ska även kunna beställa i en bar. Det tredje och sista muntliga provet innehåller längre dialoger vars teman är handla kläder i affärer, boka rum på hotell och liknande.

Vad som är klart anmärkningsvärt i positiv bemärkelse är att samtliga muntliga prov är uteslutande på svenska; instruktionerna, vad de ska säga etc. är skrivet på svenska vilket innebär att eleverna måste själva formulera fraser på italienska. Här får eleverna chans att använda sig utav av flera kompetenser såsom den strategiska när de inte kommer på ett ord eller fras och den lingvistiska kompetensen.

Hörövningarna i proven består av dialoger av samma typ som finns i textboken. Alla tre huvudtyper finns representerade i de tre proven.

5.3.4 Övningar i textboken

Då det inte finns någon övningsbok så finns alla uppgifter, såväl muntliga som auditiva, i textboken. De muntliga övningarna består mest av att läsa dialoger eller att konstruera mer eller mindre färdiga dialoger. Dessa övningar domineras av korta dialoger med korta fraser. Sammanfattningsvis kan man konstatera att de muntliga övningarna mest tränar den lingvistiska kompetensen och inte så mycket de andra delarna av den kommunikativa kompetensen, förutom i vissa uppgifter där man ska beställa i barer då den sociala kompetensen övas. I det sista kapitlet i boken, Unità finale, är de muntliga uppgifterna lite friare. Bland annat ska eleverna ta på sig rollen som två kända italienare och intervju varandra. Intervjun är dock är till viss del styrd då vissa saker måste vara med som till exempel ålder, jobb etc. Vad som är mest positivt med denna övning är att den på ett mycket direkt sätt hjälper eleven att uppnå målen för steg ett eftersom ett av målen

är att eleven ”genomför en kort, enkel muntlig uppgift i samarbete med andra” samt ”berättar något om sig själv och andra” ([Skolverket 2](#)).

Hörövningarna i boken går under benämningen ”da ascoltare” och består av tre huvudtyper;

- Lyssna och sedan svara eleverna på frågor skriva på svenska på det de lyssnat på
- Lyssna och fylla i utelämnade ord eller siffror
- Lyssna och ange om ett antal påståenden skrivna på italienska är sanna eller falska

Utöver detta finns en sång med tillhörande frågor på svenska. Eleverna ska ha texten framför sig, vilket gör att den inte räknas som en kommunikativ hörövning.

Uppdelning av de tre huvudtyperna är väldigt jämn, även om hörövningar av typ två blir allt mer sällsynta desto längre man kommer i boken. Detta kan ses som en naturlig del av elevernas språkutveckling, då den typen av övningar spelar ut sin roll efter att eleverna fått allt större förtrogenhet med språket och även det faktum att det är väldigt sällan man lyssnar efter ett specifikt ord i verkligheten. Helheten, sammanhanget är viktigare.

6 Kapitelanalys

När man jämför läromedel finns det alltid en överhängande risk att bilden som förmedlas blir för snäv i bemärkelsen att vissa aspekter kan av misstag eller utrymmesskäl ha förbisetts. För att ge en helt rättvis bild av alla läroböcker skulle man behöva mycket mer utrymme än vad som ges i ett arbete av denna storlek. För att mer kunna ge en mer precis inblick i läroböckerna har jag valt att två kapitel ur varje bok som exemplifiering av analyserna ovan. Vid valet av kapitel utgick jag från två kriterier:

- a) Kapitlen får inte vara det första eller sista i boken i och med att dessa är speciella då de oftast fungerar som introduktion eller sammanfattning och innefattar oftast flera moment.
- b) Kapitlen ska likna varandra temamässigt, det vill säga de ska handla om samma saker så liknelsen förhoppningsvis kan bli bättre och mer lättöverskådlig.

Vid kapitelanalysen har jag valt att inte inkludera lärarhandledningarna eftersom Primo Corso inte har en lärarhandledning som liknar de andra två läromedlens. I kapitelanalysen redovisar jag ej de uppgifter som inte är muntliga eller auditiva. Skulle det inte finnas muntliga eller auditiva uppgifter i kapitlet redovisas istället hur kapitlets uppgifter skulle kunna användas för att träna upp den muntliga förmågan och/eller hörförståelsen:

De teman jag valt ut är:

- Tid. Eleverna lär sig här att ange tid i olika sammanhang. Fokus ligger på uttryck som har med klockan att göra.
- Beställning i café/bar/restaurang. Här lär sig eleverna vilka uttryck de ska använda vid när de är på barer och dylikt. Dialoger med en kypare som tar beställningar brukar vara det vanligaste.

Valet föll på dessa teman då jag anser att de bör behandlas för att målen för steg 1 ska uppnås och de är kunskaper som är linje med att eleven ”lär känna språket och de kulturer där språket talas, börjar lära sig förstå och börjar använda språket för kommunikation”. ([Skolverket 2](#)).

6.1 Tid

Alla tre läroböcker har ett kapitel var i vilket tid är det centrala temat. I Primo Corso stöter man på detta i kapitel relativt tidigt i boken, medan i Adesso 1 kommer detta tema i mitten av boken och i Prego 1 detta i slutet. Även om eleverna ligger på grammatiskt olika nivåer så är kapitlen ändå jämförbara.

6.1.1 Primo Corso

Textstyckena som hör till detta kapitel handlar om hur två tjejer ska beställa tågbiljetter och då behöver veta tider och dylikt. Texterna är ganska långa, med en blandning av berättande och dialoger. Efter dessa förhållandevis långa texter kommer uppgifterna samt grammatiska förklaringar, bland annat klockan samt de olika uttrycken för den.

I detta kapitel finns inga uttalat muntliga övningar. De skriftliga övningarna kan visserligen användas muntligt men de är inte kommunikativa. En skriftlig uppgift går ut på att ange vid vilket klockslag olika saker inträffar som till exempel när banken stänger. Denna skulle även kunna användas som en muntlig interaktiv övning genom att exempelvis fråga eleverna när deras träning slutar eller liknande men det får man komma på själv som lärare eller elev.

Kapitlet innehåller tre hörövningar och de första två är till för att förbättra uttal och betoning. Den tredje är en typ 3-övning där rätt fråga ska paras ihop med rätt svar.

6.1.2 Adesso 1

Kapitlet inleds med en beskrivning, på italienska, av italienarnas matvanor, det vill säga vad de äter vid vilken tid. Detta följs av en genomgång av klockan och en förklaring till när man säger exempelvis 16.30 och när man säger halv 5. Efter detta följer en dialog som eleverna ska öva in och sedan variera genom att sätta in andra ord/uttryck. Strukturen ligger med andra ord fast och då tränas bara den lingvistiska kompetensen. Nästa uppgift är däremot lite friare. Här ska eleverna, i par, fråga när ett tv-program börjar och slutar. Här måste eleverna skapa språket delvis själva, vilket är bra.

Av de resterande fem muntliga uppgifterna är tre stycken styrda med en fast struktur där eleverna bara byter ut ett ord i dialogen. De andra två uppgifterna är intressantare ur ett kommunikativt perspektiv. I den ena ska eleverna, i par som brukligt, göra skapa dialoger men här så står det inte vad eleven ska säga utan vad den ska förmedla till sin kamrat. Alla instruktioner är på svenska och ett exempel på detta är att det står att man ska om man kan eller inte kan ses en viss dag och varför i så fall. Här är det inte tal om översättning då verben man får måste böjas och man måste skapa en mening. Den andra uppgiften, som är den sista i kapitlet, består av en bildserie och eleverna ska berätta vad personerna på bilderna gör. Denna uppgift är mycket språkskapande vilket naturligtvis är bra.

Hörförståelsen tränas bland annat med hjälp av de två hörövningar som finns i mitten och i slutet på kapitlet. Den första är en typ 1-övning vilken man ska vara på tio frågor om Graziellas dag, och alla frågor handlar om tid och klockslag. Denna övning tränar den diskursiva kompetensen eftersom eleverna får lära sig att urskilja sammanhangen och den strategiska kompetensen då de inte behöver förstå allt utan kan med hjälp av ord de hört tillgodogöra sig informationen som behövs för att lösa uppgiften. Den andra hörövningen är en sång och här ska eleverna lyssna efter ett antal givna ord och uttryck och skriva om de hör eller inte hör dem. Den lingvistiska kompetensen är det som huvudsakligen tränas här.

6.1.3 Prego 1

På kapitlets första sida finns en ruta i vilken man kan se målen för kapitlet och där står det klart och tydligt att eleverna efter kapitlet ska kunna klockan. Textstyckena, som är i dialogform, handlar om incheckning på ett hotell samt ett möte i en skidlift. Dessa dialoger finns i början och i slutet på kapitlet och där emellan finns alla övningar, förklaringar och uppgifter. Den första muntliga uppgiften heter "L'ora" (klockan) och här skall eleverna utifrån en lista med ett hotells hålltider ställa frågor till varandra och svara på dem. Efter denna följer tre muntliga övningar av samma slag, det vill säga med fasta svar och inget eller väldigt lite utrymme för variation. Den första ickestyrd muntliga uppgiften går ut på att eleverna ska berätta vad de gjort med utgångspunkt från sex verb som finns i en ruta, men eleverna uppmanas indirekt att komma med andra verb då inledningsfrasen innehåller i ett verb som inte står med i rutan.

Nästa muntliga uppgift består i att eleverna ska lista ut varandras födelsedagar utan att fråga det rakt ut. Här måste eleverna sig av olika knep och strategier för att komma fram till rätt svar. De kan till exempel fråga varandra om det är före eller efter maj och så vidare. Utöver dessa muntliga uppgifter finns det ett antal andra övningar, men dessa räknas inte som interaktiva då eleverna bara ska läsa upp dialogerna i sin helhet eller byta ut klockslaget.

Av alla muntliga övningar i kapitlet räknas uppgiften i vilken man ska berätta vad man gjort, samt födelsedagsuppgiften som verkligt interaktiva. Resten tränar i huvudsak den lingvistiska kompetensen.

Vad gäller hörövningarna så är de två till antalet och den ena är typ 3-övning och den andra är en typ 1-övning. Framförallt är den senare uppgiften bra då den övar upp både den diskursiva och den lingvistiska kompetensen.

6.2 Beställning på bar/café/restaurang

De tre läroböckerna tar alla upp någonstans i boken hur man beställer på en bar eller liknande. I Primo Corso sker detta i kapitel 4, det vill säga ganska tidigt, och detta gäller även för Adesso 1 som behandlar ämnet i kapitel 3. Samma moment stöter man på i kapitel 4 i Prego 1, vilket är i mitten av boken. Eleverna som använder dessa böcker ligger förhoppningsvis på liknande nivåer tempusmässigt vilket gör att man inte kan begära så mycket mer av grupper som har dessa böcker i steg 1. Jämförelsen blir därmed något rättvisare.

6.2.1 Primo Corso

Kapitlet inleds med tre dialoger som utspelar sig i en bar, på en servering och i en pizzaaffär. Den enda muntliga uppgiften i kapitlet är att eleverna ska läsa upp en färdig dialog. Förutom denna ickeinteraktiva övning finns det en uppgift där man ska "Bilda dialoger som hör ihop" (Prete & Sassola 1998:37). Dock står det inget om att den ska göras muntligt eller skriftligt, så här är det upp till läraren att bestämma hur man ska använda sig av uppgiften.

De två hörövningarna går ut på att lyssna på enstaka ord och därigenom lära sig stavning och betoning av vissa ord.

6.2.2 Adesso 1

Efter kapitlets två inledande dialoger, som eleverna ska träna in (och sedan antagligen spela upp även om det inte står något om detta i boken), kommer två muntliga övningar där eleverna två och två har till uppgift att knäpa ihop dialoger genom att pussla ihop ett antal givna uttryck. Här finns möjlighet att kombinera ihop egna fraser till exempel vad man själv föredrar och inte och dessutom lär man sig att känna igen i vilka situationer man ska använda den artiga formen för tilltal. Dessa två övningar utvecklar såväl den sociala som den diskursiva kompetensen. Påföljande muntliga övning har ett liknande upplägg fast denna gång med bilder på det man gillar eller ogillar, vad man beställer in etc.

I grammatiska uppgifterna som finns i kapitlet, uppmanas eleverna i ett fall att "läs(a) och rätta varandras övningar" (Rydén & Gallicchio 2003:45). De andra muntliga uppgifterna är, med ett undantag, av typen där eleven ska byta ut ett ord i en dialog eller fråga efter priset på en annan vara. Undantaget är en uppgift där eleverna ska gå runt i klassrummet och fråga efter sina kamraters telefonnummer. Denna uppgift uppmanar eleverna till att anstränga sig lite mer och inte bara mekaniskt upprepa dialogen med ett ords skillnad.

I kapitlet finns det två hörövningar. Den första handlar om hur många kvinnor Don Giovanni har i de olika länderna och eleven ska kryssa rätt alternativ. Här krävs diskursiv förmåga för att förstå vilket land Don Giovanni talar om. I hörövning nummer två lyssnar eleverna först på en dialog och ska sedan avgöra vem som beställer vad, exempelvis om person A beställer något att dricka eller något att äta. Även i denna hörövning tränas den diskursiva kompetensen.

6.2.3 Prego 1

Rutan med kapitlets mål uttrycker med tydlighet att eleven lär sig ”beställa något på ett café” (Mangili & Prina 2006:94). Efter den inledande dialogen ställs eleverna inför en läsförståelseuppgift som även ska användas muntligt genom att eleverna ska svara på frågorna på italienska. Denna uppgift är inte så interaktiv, utan fungerar mest som en träning för den diskursiva kompetensen. Efter denna uppgift som görs i par, dyker nästa parövning upp. Här frågar en elev efter priset på olika varor i en bar och den andra eleven svarar med hjälp av en prislista. Övningen är mycket styrd och inget utrymme ges till egna alternativ. Uppgifter med samma eller liknande struktur dyker upp två gånger till i kapitlet fast med vad man tycker om och inte tycker. Eleven får dock berätta vad den tycker men bara om ett antal ord som står i en ruta. Även nästa uppgift, vars upplägg består i att muntligt para ihop rätt fråga med rätt svar, är styrd men likt kapitlets första tränar den diskursiva förmågan.

Kapitlets bästa muntliga uppgift är en liten dialog som eleverna själva ska skapa och spela upp. I grupper om tre eller fyra arbetas en dialog fram. En spelar servitör medan de andra är kunder. Till skillnad från en vanlig dialogövning så står det vad eleverna vill ha sagt till kyparen, men de måste hitta på det själva och servitören ska exempelvis svara att en viss vara är slut och i slutet på dialogen räkna ut totalpriset. Eleverna ska ”spela upp scenen och försök(a) låta som riktiga italienare. Överdriv gärna.” (Mangili & Prina 2006:107). Här tränas improvisationsförmåga, den sociala kompetensen, den lingvistiska och den strategiska förmågan samt den sociokulturella kompetensen.

Det finns två hörövningar i kapitlet. Den första är en typ 3-övning där eleven har lista med mat och dryck framför sig och ska kryssa i vad som beställs i två olika scener. Den andra är en typ 2-övning där tre personer säger vilket telefonnummer de har och eleven ska skriva ner siffrorna. Dessa två tränar den diskursiva förmågan.

7 Analyssammanfattning

Som analysen visat så skiljer sig de tre läromedlen åt vad gäller det muntliga och det auditiva upplägget. För att sammanfatta det hela kan man säga att Prego 1 har väldigt många muntliga övningar och de flesta är av det slag att de tränar mer än bara den lingvistiska kompetensen. Då delkompetenserna utgör den kommunikativa kompetensen som utgör grunden för dagens kursplaner, så känns dessa övningar helt i linje med den syn och de mål som presenterades i både förordet till boken samt lärarhandledningen. Ytterligare en faktor som understryker vikten av det muntliga, är det faktum att det finns muntliga prov i lärarhandledningen vilket de andra två läromedlen saknar. Adesso 1 har en ganska en ganska vag målsättning, det sägs egentligen inget konkret och det finns ingen koppling till kursplanerna. Även om målsättningen är vag och tvingar läraren att själv tolka fram den så finns det väldigt många muntliga övningar som likt Prego 1 ska göras i par. De flesta av övningarna uppmanar till muntlig interaktion vilket är i led med kursplanerna. Det kan tyckas att dialoguppgifterna i Prego 1 och Adesso 1 har för exakta instruktioner – istället för ”hej” borde det kanske stå ”hälsa”. Avsaknaden av friare uppgifter och instruktioner kan bero på att eleverna befinner sig på steg 1-nivå och därmed förväntas behöva mer styrning så att samtalet flyter på. Trots detta är det viktigt med mer fria uppgifter eftersom man måste vänja eleverna att improvisera för att muntlig kommunikation oftast fungerar på det sättet i verkligheten. Både Adesso 1 och Prego 1 lägger grunden för detta med en del muntliga uppgifter, varav ett exempel illustrerades i kapitelanalysen (se Tid, Adesso 1). Primo Corso har väldigt få muntliga uppgifter och de få man hittar är inte interaktiva, även om man som lärare skulle kunna göra dem till det. Grundsynen i lärarhandledningen återspeglas i boken men denna syn är inte förenlig med dagens kursplaner. Vad som är intressant är att på textbokens baksida talas det om den kommunikativa kompetensen och att man tränas i att uttrycka sig i vardagligt tal vilket bokens uppgifter mycket sällan leder till. Lärarhandledningen samt textboken har en språksyn medan textbokens baksida har en annan. Det är dock den förra språksynen som genomsyrar

läromedelspaketet. Anledningen till att läromedelsförfattarna till Primo Corso använder termer som kommunikativ kompetens på bokens baksida är förmodligen att de vill visa att boken är anpassad för modern språkundervisning. Vilken lärare vill köpa in ett förlegat läromedel?

De muntliga uppgifterna i Adesso 1 och Prego 1 tränar i huvudsak den lingvistiska förmågan men också den sociala i de uppgifter när eleverna ska samarbeta. När eleverna skapar sammanhang i det de säger och hör tränar de den diskursiva kompetensen som även den behövs för att uppnå en heltäckande kommunikativ förmåga. Den strategiska kompetensen övas inte explicit i böckerna men tack vare de friare övningarna, i de flesta fall skriftliga, vänjer sig eleverna vid att ta sig runt problem och kanske beskriva ord som de inte kan. De muntliga uppgifterna av detta slag finns först i slutet av Adesso 1 och Prego 1, dock alltid med stödord, detta på grund av elevernas ännu otillräckliga språkförmåga. Medvetenheten om den egna språkinläringen inkluderas i den kommunikativa kompetensen enligt kursplanen och det är enbart Prego 1 som belyser detta över huvud taget. I bokens lärarhandledning får man både tips och råd om hur man ska gå tillväga för att öka elevernas självmedvetenhet kring sin språkinläring till exempel vid glosinläring. Det finns dock inga uppgifter i läroboken som handlar om denna förmåga.

När det gäller det auditiva så ser man att Adesso 1 och Prego 1 har en liknande uppdelning mellan de olika typerna av hörövningar, det vill säga att uppdelningen är någorlunda jämn mellan de olika typerna, men att typ 2-övningen blir allt mer sällsynt ju längre man kommer i boken. Primo Corso har fler hörövningar i början men dessa är oftast till för att träna uttal och intonation genom att lyssna på enstaka ord. Paradoxalt nog så har Primo Corso fler hörövningar per sida men de är inte lika utvecklande som de andra två böckernas motsvarigheter.

Lärarhandledningarna och kopieringsunderlagen är egentligen en fortsättning på bokens kapitel och övningar. De skiljer sig inte så mycket från sina läroböcker förutom i Primo Corsos fall. Här finns det betydligt fler muntliga övningar, många av fri karaktär, än vad som finns i boken, vilket är synd då det omvända hade varit bättre för att hjälpa eleverna att uppnå kursmålen.

Sammanfattningsvis är det riskfritt att påstå att majoriteten av övningarna i Primo Corso, såväl muntliga som auditiva, tränar huvudsakligen den lingvistiska förmågan. Detta är inget negativt utan ett måste för att eleverna ska kunna utveckla de andra delförmågorna. Vad som är positivt är att Adesso 1 och Prego 1 gör detta på ett sätt som öppnar dörren för att öva resterande kompetenser, något som Primo Corso inte gör och inte heller är tänkt att göra.

8 Lärarintervjuer

För att få in ett mer verklighetsnära perspektiv på analyserna har jag valt att intervjua två yrkesaktiva lärare med lång erfarenhet av italienskundervisning och läromedel i detta språk. Båda två arbetar på gymnasier i Göteborg med elever från de samhällvetenskapliga och naturvetenskapliga programmen samt ett fåtal från det estetiska programmet och använder, eller har använt, något av de berörda läromedlen. Glenn Glennsson har i ett par år använt sig av Adesso 1 men innan dess arbetade han med Primo Corso i fem år. Reine Reinesson arbetade med Primo Corso i åtta år men har sedan två år övergått till Prego 1. Intervjuerna genomfördes på håltimmar i tomma salar så att vi inte skulle bli avbrutna. För att skydda lärarnas anonymitet har jag fingerat namnen.

8.1 Primo Corso och Adesso 1

Glenn bytte till Adesso 1 för några år sedan då han ansåg att Primo Corso inte längre fungerade som ett bra läromedel för de nya kursplanerna. Glenn själv anser att det muntliga ska utgöra cirka 50 % av kursen steg 1 och då behövs en lärobok med många muntliga övningar. Han anser sig heller inte behöva skapa egna muntliga uppgifter för att uppnå denna kvot på 50 %, utan bokens övningar räcker gott och väl då tyngdpunkten i boken är det muntligt kommunikativa. Det enda han måste komma med själv är en liten muntlig sluttentamen som han har i slutet av kursen. Eleverna brukar dock klara denna bra då bokens övningar i hög grad liknar denna tentamen. Bokens övningar

är även bra i och med att eleverna får sitta antingen i par eller i smågrupper och då kan även blygare elever blomma ut.

Beträffande det auditiva tycker Glenn att hörförståelse är viktigt och att man måste ha många olika sorters hörövningar så att eleverna vänjer sig språkets melodi och att de även lär sig att man inte behöver förstå varje ord för att förstå vad personen i fråga vill förmedla. Den strategiska kompetensen utvecklas genom att jobba på detta sätt med hörövningar. Glenn känner att hörövningarna i Adesso 1 är bättre än Primo Corsos, som är väldigt enformiga i den bemärkelsen att de nästan bara handlar om att fylla i ett ord som saknas. För att illustrera en utav de i hans tycke bästa hörövningarna i Adesso 1 tar han som exempel en övning där eleverna ska lyssna på en vägbeskrivning och med fingret på en karta följa anvisningarna och se var man hamnar. Något sådant fanns inte i Primo Corso, vilket är en nackdel.

Glenn tycker också att boken ger eleverna möjlighet att öva upp delkompetenserna, i synnerhet den diskursiva. Den sociala och den sociokulturella kompetensen kan egentligen inte övas upp utan den har man inom sig. Vissa har den inte alls och det märker man ganska snabbt. Detta gäller även den strategiska förmågan som en del inte alls har. De kan bara tänka sig att använda språkliga verktyg för att kommunicera och när dessa inte är tillräckliga så dör samtalet.

När samtalet glider in på muntliga övningar får Glenn frågan om han tycker att övningarna är för styrda men det tycker han är oundvikligt för man kan inte begära så mycket av elever i steg 1. Hur ska en elev kunna variera sitt språk och uttrycka sig på ett nyanserat sätt när han eller hon inte har kommit så långt i sitt nya språk? Att då ha styrda övningar är bra för att få eleverna att börja prata på målspråket även om det inte är deras egna tankar som kommer fram. Vill man ha mer fria övningar är lärarhandledningen bra, för där finns det fler muntliga övningar som inte har givna svar. Tyvärr finns det inga auditiva övningar i lärarhandledningen som är värda att nämnas.

Eleverna tycker om boken och gillar framför allt de muntliga övningarna och detta är bra anser Glenn. Samarbetet mellan elever är så viktigt för att skapa ett klassrum där kommunikation står i centrum. I kursplanerna står det tydligt att eleverna ska lära sig att samarbeta och då är det naturligtvis positivt att boken underlättar detta. Primo Corso hade även den vissa övningar som innebar samarbete mellan elever, men det samarbetet handlade om att tillsammans lösa grammatiska problem och det är inte så viktigt i dagens kursplaner. Glenn säger sig se en markant språkförbättring hos elever som använt sig av Adesso 1 jämfört med Primo Corso. Eleverna är mer aktiva och bättre på att kommunicera på italienska efter steg 1, medan de var bättre grammatiskt efter ett år med Primo Corso.

Sammanfattningsvis så är Glenn nöjd med Adesso 1 och eleverna likaså, men det ska dock poängteras, anser Glenn, att det inte bara är boken som måste vara kommunikativ utan även undervisningen och klassrumsatmosfären som sådan. Den kommunikativa kompetensens sociala delförmågor som bland annat går ut på att ”utröna hur människor kan identifiera de kommunikativa spelregler som gäller i olika miljöer” (Säljö 2000:209-210) anser Glenn är mer eller mindre medfödda och den kan egentligen inte tränas upp.

8.2 Prego 1

Reine hade Primo Corso i ett antal år men bytte likt Glenn ut den för att han ansåg att den var förlegad. Enligt Reines sätt att se ska det muntliga utgöra en tredjedel av varje lektion och då var Prego 1 en lämplig lärobok. Den uppfyller kursplanens mål med råge och känns verkligen genomarbetad och uttänkt i minsta detalj, detta är den bästa bok han någonsin haft. Boken är nästan fullproppad av muntliga uppgifter och de flesta ska göras i par vilket är så som verklig kommunikation fungerar. En övervägande del av de muntliga övningarna är förhållandevis styrda men ändå på ett bra sätt. Eleven lär sig gradvis att variera sitt språk och detta bli tydligare i Prego 2. Beroende på grupp dynamiken kan man släppa det lite mera fritt på steg 1-nivån men det är absolut inget måste.

Varannan lektion använder Reine sig av hörövningar och han finner dessa mycket bra eftersom

de är långsamma, vilket är ett måste på den här nivån. Variationen är också bra så att eleverna inte tröttnar på att göra samma sorts hörövning var och varannan lektion. Han sätter även ett stort plus för språket, inte bara i hörövningarna utan i hela boken, då det är aktuellt och uppdaterat.

Reine brukar även använda sig av muntliga och auditiva uppgifter som finns i lärarhandledningen. Den är mycket bra enligt honom och har också en tydlig målsättning med varje uppgift. Den är en "guldgruva" då dess muntliga uppgifter brukar få fart på eleverna. Hörövningarna skiljer sig inte från läroboken i fråga om struktur och svårighet.

Den kommunikativa kompetensen är inget som Reine reflekterar särskilt mycket kring. Han säger att man pratat om detta koncept i 20 år när det hela egentligen går ut på att kunna prata. Efter en snabb förklaring av vad som menas med kommunikativ kompetens i detta sammanhang, säger Reine att överlag är det den lingvistiska förmågan som övas i steg 1 men också den strategiska, i alla fall i hans undervisning. Eleverna får varje lektion inleda med att försöka improvisera fram en dialog med hjälp av ett par stödord. På så viss vänjer sig de vid tanken att gå runt språkliga problem de stöter på. Han skapar dessa övningar på egen hand fast han själv anser att de bara är en modifiering av bokens. Eleverna verkar i vilket fall uppskatta detta och de verkar även tycka om boken, vilket de faktiskt påpekat för honom, något som aldrig hände med Primo Corso.

9 Diskussion

Man kan tydligt se att de tre läromedlen skiljer sig åt, åtminstone Primo Corso och de andra två, utifrån denna läromedelsanalys. Som lärare i moderna språk är det mycket viktigt att man är medveten om vilket läromedel man använder sig av och vad detta betonar. Det hjälper läraren att avgöra om han/hon behöver komplettera med andra övningar för att se till att eleverna uppnår de mål som finns i de olika styrdokument, i synnerhet kursplanerna.

Frågorna jag ställde i syftesbeskrivningen anser jag besvarade i avsnitten *Generell analys av läroböckerna* samt *Lärintervjuer*. En sak som ska diskuteras vidare, på grund av dess centrala roll i denna uppsats, är kommunikation i relation till den kommunikativa kompetensen. Efter att denna utläggning behandlats med utgångspunkt från lärintervjuerna och läromedelsanalyserna avslutas uppsatsen med en slutsats samt en metoddiskussion och förslag till fortsatt och fördjupad forskning.

9.1 Kommunikation i relation till den kommunikativa kompetensen

Analyserna av läromedlen gör att jag kan slå fast att uppgifterna i textböcker, lärarhandledningar och andra delar av läromedelspaketet stämmer överens med respektive boks allmänna språk- och kommunikationssyn. Författarna till Prego 1 kopplar med stor klarhet läromedlet till de uppsatta målen i kursplanerna 2000 och som vi sett är dessa kursplaner nästan helt inspirerade av den kommunikativa kompetensen. Bokens skapare säger att talspråket står i centrum, vilket det också kan sägas göra med en eventuell invändning att det finns ungefär lika många skriftliga övningar i textboken och lärarhandledningen men man kan definitivt påstå att det muntliga får stor plats i Prego 1. Vad gäller det auditiva så får det mer eller mindre lika mycket utrymme som i Adesso 1. Att det auditiva inte kan få lika mycket utrymme som det muntliga är naturligt och därmed känns både antalet och typerna av hörövningar passande för steg 1. Detta tycker även Reine som, även om han inte själv bryr sig så mycket om konceptet kommunikativ kompetens, ändå ser de olika delförmågorna som viktiga och därigenom delar den syn på kommunikation som både skolverket och Pregoseriens författare har.

Sammantaget ger de auditiva och muntliga övningarna i läromedlet eleverna mycket träning vad gäller diskursiv, lingvistisk och sociokulturell kompetens och på så vis ypperliga förutsättningar för eleverna att nå målen. Även medvetenhet om hur ens egen språkinläring går till då läraren uppmanas prata med eleverna om detta och det finns övningar i lärarhandledningen som övar detta (dessa är dock ej muntliga eller auditiva).

I Adesso 1 har inte författarna gjort en särskilt tydlig koppling mellan sin bok och kursplanerna, och den kommunikativa kompetensen nämns inte alls. Boken främjar dock träning av den kommunikativa kompetensen tack vare det stora antalet muntliga övningar som progressivt blir allt mer fria och hörövningarna är i regel utvecklande för elevernas diskursiva kompetens. Boken är i linje med dagens kursplaner och så tycker även Glenn. Användningen av boken har en positiv effekt på eleverna som uppskattar boken. De styrda muntliga övningarna ses inte som en nackdel av Glenn som anser att även dessa har sin plats i undervisningen, framförallt på de lägre stegen. Glenn är generellt sett nöjd med boken och anser att den ser på kursplanerna som han gör, det vill säga att tonvikten ska ligga på det muntliga.

Primo Corsos författare klargör i bokens förord att fokus ligger på vokabulär och ordinläring och dessa två element nämns i *Kursplaner för moderna språk*, vilket är i linje med kursplanen. Resterande övningar i boken kan dock knappast anses som främjande av den kommunikativa kompetensen eftersom det finns väldigt få muntliga övningar och den övervägande majoriteten av dessa är väldigt styrda boken igenom. Hörövningarna används i huvudsak för att öva upp uttal och melodi men då god hörförståelse behövs för god muntlig kommunikation så känns denna syn på det auditiva inte förenlig med vare sig kursplanen eller den kommunikativa kompetensen.

Som lärare kan man inte begära att eleven ska kunna tala sammanhängande direkt men de kommer aldrig att göra det heller om de aldrig får språkskapa själva utan bara läsa upp färdiga

dialoger. Glenn märkte en liknande skillnad mellan de elever som hade haft Primo Corso i ett år och de som hade haft Adesso 1. De som avslutade kursen med den sistnämnda boken var betydligt bättre på muntlig kommunikation, både styrd och mer fri sådan.

9.2 Metoddiskussion

Så här efteråt har jag några kommentarer till denna undersökning som är värda att redovisa för att ge en mer heltäckande bild av både undersökningen och läroböckerna samt undanröja eventuella frågetecken. Kommentar ett rör sig kring termen kommunikativ kompetens som här kan ha gett intrycket av att enbart vara muntlig kompetens, samt hörförståelse, det vill säga att kunna samtala. Så är givetvis inte fallet men då det auditiva och ännu mer de övningarna stått i centrum i denna uppsats så är det värt att påpeka att böckerna kan behandla alla delkompetenserna av den kommunikativa förmågan med hjälp av andra övningar. Det vida begreppet kommunikation har många olika definitioner, vilket vi ser prov på inte minst i Primo Corso där ett ordförråd och till viss del läsförståelse är det viktigaste för god kommunikation enligt bokens författarnas språksyn. Till exempel så har både Primo Corso och Prego 1 övningar och tips för hur eleverna ska utveckla medvetenheten kring sin egen inläring av till exempel glosor. Det samma gäller för den strategiska förmågan. Dessa övningar är varken auditiva eller muntliga och har därmed uteslutits ur denna uppsats.

Angående läromedelsanalysen så vill jag tillägga att de två kapitel jag analyserat i varje bok i sig kan vara ett för litet urval för att ge en allmän uppskattning och bedömning av boken som helhet. Jag anser ändå att man får en tillfredställande bild av varje lärobok i och med den generella analysen av böckerna.

Primo Corso utkom två år innan kursplanen 2000 trädde i kraft och då kan det tyckas orättvist att jämföra den med läromedel som kommit på 2000-talet som hade den nya kursplanen att referera till. Men jag har inkluderat den dels för att skillnaderna mellan kursplanen för moderna språk från 1996 och den från 2000 är relativt små, dels för att den används än i dag, vilket gör att den måste ses i relation till dagens kursplaner.

9.3 Fortsatt forskning

Som fortsatt forskning hade jag tyckt att det vore intressant att jämföra läromedlen i steg 1 mellan olika språk för att se om, och i så fall hur, språksynen hos läromedelsförfattarna i italienska skiljer sig från de läromedelsförfattarna i de andra moderna språken. För att detta skulle bli genomförbart så skulle man behöva antingen själv ha goda ämneskunskaper i de berörda språken samt ha pedagogisk bakgrund eller samarbeta med någon eller några som har det. Denna forskning skulle höja medvetenheten hos både lärare och läromedelsförfattare och förhoppningsvis ge en mer likartad syn på vad kommunikativ kompetens är och hur syn ska återspeglas i läromedlen och i undervisningen. Elevernas intresse och tankar kring den kommunikativa förmågan hade också varit givande vid en sådan undersökning.

10 Slutsats

Som lärare ska man se till att eleverna uppnår en rad mål och till detta har man ett antal hjälpmedel varav det primära är ens egen förmåga att skapa en undervisningssituation som är anpassad till styrdokumentet och deras mål. För att läraren ska kunna ha en realistisk möjlighet att se till att detta inträffar så använder han/hon sig oftast av en lärobok som kan ses som en viktig pelare i undervisningen och kursen.

Skolverkets syn på den muntliga delen av de moderna språken är bland annat att eleven ska kunna delta i samtal (och häri ingår det auditiva) och ”på ett nyanserat sätt uttrycka egna åsikter och bemöta andras” (Skolverket 1). Att muntligt kunna uttrycka *egna* åsikter kräver uppgifter av friare typ och när det kommer till steg 1 så kan man ställa sig frågan om detta är möjligt. Kan eleven redan i steg 1 formulera sina tankar och åsikter på ett för dem tillfredställande sätt? Helt klart är att

det är något som hela skolan ska sträva efter och de nyare läromedlen i italienska gör detta till viss grad redan från steg 1. Men när väl eleverna har den lingvistiska förmågan att uttrycka sina åsikter då måste de vara vana vid att tala på målspråket. Det är här de styrda muntliga övningarna kommer in och håller uppe den muntliga rutinen. Elever som behöver styrning på grund av bristande fantasi eller som bara är rädda för att tala, behöver övningar där innehållet i det sagda inte är det som är det viktiga. Detta tycker såväl läromedelsförfattarna till Prego 1 och Adesso 1 som de intervjuade lärarna. Med andra ord så behövs även muntliga övningar som inte handlar om eleven själv för att se till att alla uppnår målen.

Vare sig man som lärare vill det eller inte så styr det läromedel man använder sig av undervisningen i en viss riktning och i förlängningen vilka mål eleverna uppnår. Om läroboken inte är anpassad efter kursplanens syn på ämnet eller kursen, så finns det en förhållandevis stor risk för diskrepans i lärarens undervisning (som förhoppningsvis ska vara kommunikativ i grunden). Att försöka uppnå bokens mål och skolverkets mål, två mål som i vissa fall till och kan vara motsträviga, kan få negativa konsekvenser för undervisningen och i förlängningen för elevernas kunskaper och för huruvida väl de uppnår kursmålen. Vikten av en bra lärobok kan inte underskattas, vilket denna uppsats visar, dels med analyserna och dels med lärarintervjuerna.

Bilaga 1

Intervjufrågor

- Vilken är din inställning till muntliga och auditiva övningar i undervisningen? Hur brukar du göra? Vilken effekt upplever du att detta har på eleverna och deras språkutveckling?
- Anser du att läroboken samt dess lärarhandledning lägger tyngdpunkten på muntliga och auditiva övningar? Om så är fallet, hur ser detta ut?
- Har läroboken och lärarhandledningen, enligt dig, tillräckligt många samtalsövningar där eleverna får skapa språket helt eller till viss del själva?
- Behöver du skapa och/eller använda dig av andra övningar än lärobokens för att eleverna ska samtala med varandra på målspråket på ett språkskapande sätt?
- Det pratas en del om den kommunikativa kompetensen i kursplanerna. Anser du att den kommunikativa kompetensens delkompetenser (visa/sammanfatta dessa för läraren om han/hon ej känner till alla) behandlas i de muntliga och auditiva övningar som vi nämnt tidigare i intervjun?
- Hur förhåller sig eleverna till bokens övningar? Märks det någon skillnad gentemot tidigare läroböcker?

Referenser

Malmberg, Per (2001): "Språksynen i dagens kursplaner", Ferm, Rolf & Malmberg, Per [Red] (2001): *Språkboken. En antologi om språkundervisning och språkinläring* Stockholm: Skolverket [Liber i distribution]

Malmberg, Per [Red] (2000): *I huvudet på en elev. Projektet STRIMS - Strategier vid inläring av moderna språk*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB.

Säljö, Roger (2000): *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma

Tornberg, Ulrika (1998): *Språkdidaktik*. Malmö: Gleerup.

Elektroniska källor

Nationalencyklopedin. (2007) *Sökord: Läromedel*. Online. Internet.

http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=1%E4romedel&btn_search=S%F6k+direkt%21

Sökdatum: 2007-12-22

Skolverket 1. (2008) Online. Internet. Ämnesbeskrivning för moderna språk

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=MSPR&extraId=>

Sökdatum: 2008-01-14

Skolverket 2 (2007) Online. Internet. Kursplanen för moderna språk steg 1

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=5&skolform=21&id=3536&extraId>

Sökdatum: 2007-12-20

Analyserade läromedel

Mangili, Britta och Prina, Serena (2006): *Prego 1*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB.

Mangili, Britta och Prina, Serena (2006): *Prego 1 Lärarhandledning*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB.

Prete, Donatella och Pierangelo Sassola (1998): *Primo Corso*. Lund: Folkuniversitetets förlag.

Prete, Donatella och Pierangelo Sassola (1999): *Primo Corso Lärarhandledning* . Lund: Folkuniversitetets förlag.

Rydén, Kerstin och Gallicchio-Bornebusch (2003): *Adesso 1*. Göteborg: Liber AB.

Rydén, Kerstin och Gallicchio-Bornebusch (2003): *Adesso 1 Lärarhandledning*. Göteborg: Liber AB.

Övrigt

Glenn (2008): muntlig intervju 28-01-2008

Reine (2008): muntlig intervju 01-02-2008